

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA BISERICĂȘCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an ————— 20 coroane.
Pe jumătate de an ———— 10 coroane.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Doă tagme: preoții și învățătorii.

— Câteva cugetări și constatări actuale. —

Așa cred că trecutul nu s'a depărtat atât de mult ca să fie uitate atât de curând rosturile noastre de ieri. Biserica și fiza ei școala — preoții și învățătorii — erau în robia Egiptenilor noștri de ieri marele nostru Cartier general de unde purtam defensivele și ofensivele culturale-naționale contra dușmanilor și atacurilor tot mai vehemente ce ne veniau de acolo. Dacă cetăți, mai bine zis o cetate cu doi generali: preotul și învățătorul era și a fost biserică și școala noastră. Ambii generali s'au făcut datoria deplin, au purtat lupta cea mai grea și au adus jirfa cea mai mare.

Și acum vremile schimbate ce orientări ne pot da ele nouă preoților și învățătorilor? Nu mai una corectă: prin solidaritate și organizație jertfele trecutului să le impunem prezentului. Să strigăm, să aducem aminte tuturor că noi preoții și învățătorii stăm în temelie României-Mari ca și tot atâtea jertfe cari am ajutat învierea ei și acum așteptăm aprecierea, răsplata cuvenită.

Dar ori cât de mari ar fi jertfele și rosturile noastre de ieri, ele nu ne-ar putea da azi nici o justificare de răsplată și ajutor, dacă misiunile noastre ar fi încheiate rămânând să trecem numai ca niște generali îmbătrâniți la penzie și odihnă. Aprecierea, ajutorul și răsplata noi le cerem în vitutea grelelor misiuni ce le avem de împlinit și azi în prezent și mâne în viitor. Chemările noastre în aceste vremi grele sunt evidente, sunt atât de evidente încât ele strigă parcă pe noi mai stăruiitor ca ori când să eșim afară la muncă. Prin vânturile și furtunile războaielor și vremilor din urmă trecând oamenii noștri, foarte mulți ș'au înveninat credința, ș'au pierdut moralul și s'au întors acasă cu otravă în suflet. O vedem această otravă, o simțim cum plutește și azi în aer și din aer să coboară în staului și sufletul oilor noastre. Așa socot că moravurile stricate și sufletele otrăvite nu întăresc temelie unui stat și a unui neam. Cine dar va putea feri de otravă pe ceia sănătoși și tămădui pe cei bolnavi, decât biserică și preotul? Și apoi despre școală ce se mai zicem? Iată veacul luminii ne-a apucat și ne-a aflat cu un popor întreg de analfabeți. Cine altul va putea lumina această sinistă întunecime de slovă, carte

și educație dela Tară decât școala și învățătorul?

Dacă în prezent avem și în viitor neașteaptă tot mai grele misiuni întrebăm ce s'a făcut pentru noi, cu ce am fost ajutați ca să ne putem împlini marile și grelele noastre chemări? Promisiuni solemne ni s'au făcut de toți, ca să putem clădi mereu pe ele datorii de bani.

Pe deasupra noi preoții am mai încassat de „sus“, dela „șefi“ și vorbe, termini aspri pe cari nu le vom putea uita în grabă căci ne-au rănit și ne dor în suflet. Pe învățătorii i-am auzit și îi auzim pe la întrunirile județane și pe toate drumurile plângându-și starea materială. — Urmările? Sunt nefaste, nefericite. Zi de zi ni să duc preoții și învățătorii cei mai buni. Să duc în alte părți ca să poată trăi și crește copii. Mulți din ceia ce rămân, apăsați de greutatea vieții apucă și alte căi și alte ocupațiuni incompatibile și toți simțim că mizeria ne apasă și nu ne lasă a ne putea ocupa îndeajuns cu chemările noastre. Este un bine acesta? Nu, hotărât e un mare rău, e o primejdie. Dacă în trecutul nostru furtunos „sate cu preoți“ și dascăli a fost scăparea noastră credem că în viitor cu „sate fără preoți și dascăli“ vom fi mai tari? Dacă sufletele oilor noastre sunt bolnave credem că le va fi mai bine după ce să vor duce preoții doctori? Și iarăși întunerecul de carte dela sate să va lumina oare mai curând dacă vor pleca și învățătorii?

Unii vor reproșa: las să fugă. Preoți și dascăli mai găsim, mai putem face noi oricând. E adevărat ca să pot deschide ușile larg, ca să între în tagma și ogorul nostru de muncă totfelul de elemente nepregătite. În forma aceasta criza ar fi deslegată și fără salare mari. Cantorii noștri vor deveni preoți iar în școli vor intra „strajameșterii“ și „caporalii“ de ieri. Întrucât preotul ar avea menirea să cânte și să cetiască numai în biserică și în molitvelnic, iar învățătorul să arate numai slovele cu degetul și să le scrie pe tablă — ar fi o soluție norocoasă și de mai ușoară greutate bugetară ca noi și pretenziunile noastre. Socotim însă și toată lumea știe că noi preoții și învățătorii avem și alte misiuni pe cari oameni nepregătiți nu le vor putea împlini. Cu ei satele vor rămânea tot fără preoți și învățători.

Primejdia de a rămânea cu tot mai puțini preoți și învățători nu se va putea

dar înlătura până când nu va fi căutată și vindecată ca orice boală în temeiurile ei: prin salare corespunzătoare a să opri valorile și a să atrage altele.

Față de aceste dureroase constatări noi preoții și învățătorii ce avem de făcut? Un lucru care ne lipsește; o strânsă legătură și organizație. În vremea robiei am stat lângăolaltă și de câte ori dușmanul ne lovia, ne strângeam cătră olaltă sfătuindu-ne ce mai e de făcut.

Și acum în vremile schimbate laolaltă trebuie să fim, laolaltă cu congresele, cu cererile. Dacă nu-i, dacă n'a fost așa, bine puteți vedea și băga de seamă că spre răul nostru iaste. În vremea ce noi în multe locuri ne uităm cu neîncredere și neînțelegeri cătră olaltă, ni să uită mereu trecutul, ni să uită suferințele de pe la Șopron, bătăile de pe le Cluj și pribegiile de prin Moldova. Până nu ne vom apropia cu iubire, înțelegere, organizație cătră olaltă alții fac mereu milioane și rād de noi, cari facem mereu jertfe de suflet și datorii de bani.

Credeam și nădăjduiam că parlamentul nostru va rezolva cât mai curând și afacerile noastre. Acolo însă să vede că sunt alte chestii mai însemnate decât ileacurile noastre: abia „să dau și să încassează“ pumni, batjocori, strigăte în vremea ce noi și țara sângerează din mii de rane. Până a simți că desnădejdea să lasă peste noi cu aripi negre și grele de fer mai avem o nădejde: mitropolitul Nicolae. Simțim că Domnul ni l-a trimis în aceste vremuri de atâta ură și orbie sufletească. Avem toată nădejdea și toată încrederea că va duce sus rosturile, cererile, durerile noastre aducând aminte tuturor despre datoriile ce au față de ele și de noi.

Iosif Trifa, preot.

Cuvântarea

M. S. Regelui rostită la Mănăstirea Dealului, cu prilejul solemnității aducerii capului lui Mihai Viteazul.

„Insuflețit de aceiași patriotică pietate cu care M'am închinat la Putna umbrei Marelui și sfântului Ștefan, vin astăzi împreună cu D-voastră să aduc, ca Rege al României întregite, prinosul de recunoștință și preaslăvire față de osemintele acestei mărețe figuri a Istoriei Românilor. Cu evlavie și plin de admirație ne descoperim și plecăm capetele noastre înaintea Ta, Viteze Mihai, care ne-ai fost o stea lucitoare în timpuri de grea încercare și un izvor neseecat

de îmbărbătare pentru ostașul nostru în toila luptei, iar pentru întregul neam românesc ai fost încă mai mult: simbolul viu și glorios al unității naționale.

Lăsat-ai undeva, în Capitala unei mari Impărății din vremi trecute — care s'a folosit mult de sabia-ți cuceritoare, dar drept răsplată ți-a pregătit în taină peirea aceste cuvinte scrise de însăși mâna Ta:

Și hotarul Ardealului, pofta ce am poftit „Moldova și Țara Românească“.

După trei veacuri de lupte și îndelungate suferințe, prin grele jertfe de sânge, isbutit-am a-ți aduce la îndeplinire „pohta ce ai pohtit“: Țara Românească, întreagă și nedespărțită și-a dobândit neatârarea în marginile hotarelor pentru cari ți-ai dat viața. Dreptatea a învins, iar jertfa Ta n'a fost în deșert.

De aceea ți se închină azi, ca eroului lor național, milioane de inimi românești. Te salută din cer sufletele miilor de ostași cărora, jertfindu-și ca și Tine viața pentru marea idee a unirii te-a fost dat să fie executorii testamentului Tău. Cu noi toți se bucură și sufletele întâilor Voevozi Basarabi, ale căror rămășițe au fost descoperite de curând în străvechia Biserică Domnească din Cartea de Argeș: par'că le-a ajuns prea strâmt locașul lor în zilele noastre, când atât s'au întins hotarele Țării, ai cărei întemeietori au fost și ei.

Dea Domnul ca mărimea jertfei lui Mihai Viteazul și amintirea pururea vie a suferințelor seculare ale unui neam întreg, precum și a măreței răsplăți prin isbânda noastră, să ne fie îndemn statornic spre înălțarea sufletelor către acea unire a tuturor, de la mic până la mare, în munca pentru binele obștesc, prin care să putem consolida ceea ce ne-a ajutat Dumnezeu să câștigăm, căci grea este răspunderea ce avem față de trecutul și viitorul neamului românesc.

Iubiți școlari!

Acea patriotică inimă românească prin stăruința căreia s'a înființat școala voastră lângă locul de odihnă a lui Mihai Viteazul, s'a gândit cu drept cuvânt că tinerele voastre suflete se vor încălzi de faima și aureola acestui mare Domnitor și că învățămintele vieții sale, atât de bogată în fapte de vitejie, se vor sădi mai adânc, în inimile viitorilor conducători ai iubitei noastre armate.

Voi sunteți bucuria pururea înnoită a măreței umbre care vă ocrotește. Vouă vă este dată credincioasa pază a acestei sfinte rămășiți. Fiți vrednici de această mare cinste!

Cuvântarea

I. P. S. S. Mitropolitului Primat dr. Miron Cristea, rostită la Mănăstirea Dealului cu privilegiul așezării capului lui Mihai-Viteazul.

Sire,

Iubit Popor!

În capul lui Mihai, înaintea căruia cu evlavie stăm — ca în fața unor sf. moaște — s'a plâsmuit pentru prima dată ideea mărețată a unității naționale a nemului românesc.

Vitejia și energia lui — fiind ajutat de-o mână de boieri cu inimă largă și de însufleții ostași — a și intrupat acest gând îndrăzneț. Dar — durere — biruința lui n'a putut fi de lungă durată; a fost numai un vis plăcut și trecător. Lipsa — pe-atunci — forța, care să cimenteze izbânda; lipsa conștiința națională.

Și totuși fapta lui Mihai a fost de mare preț ca ni-a întemeiat prin ea o scumpă tradiție, ca astfel generațiile viitoare să aibă — pe lângă celelalte elemente cari constituiesc individualitatea etnică a Românilor de pretutindeni — în biruința lui Mihai un izvor de puternică înrăurire, și hrană pentru aspirațiunile neamului.

În curs de trei veacuri a sosit plinirea vremii: tărâmul s'a cultivat: ideea s'a copt și dreptul D-zeu a întocmit împrejurări mondiale prielnice, ca Majestatea Voastră, însoțit de însuflețirea întregului neam, s'o puteți culege. Și cu emoție constat, că cei aici de față trăim o clipă din cele mai sfinte din viața neamului, când — lângă capul mort și totuși dătător de viață al Viteazului Mihai — vedem în floarea vieții pe cel mai glorios al II-lea Mihai, care l-a înfăptuit pentru vecie visul lui, pe iubitul nostru rege Ferdinand I. Căci cu întreg poporul său s'a inspirat din tradițiile lui Mihai și din aspirațiunile izvorâte din ele.

Iubit popor român! Cultivă cu îngrijire toate tradițiile scumpe ale trecutului tău, căci ele sunt o hrană bogată a tuturor comorilor sufletului tău.

Sire,

Mihai a fost un suflet mare, expansiv.

El s'a născut — ca mulți alții — cu câteva veacuri mai înainte de vremea lui. El a simțit aceasta. Și — prevăzând că biruințele lui nu vor fi de lungă durată — a dat pretutindenea o deosebită atenție bisericii noastre strămoșești, fiind convins că biserica va susține mereu vie ideea unității sufletești a răslețitului neam românesc și în aceasta vedea el garanția viitorului nostru.

Astfel la Alba-Iulia a reînființat, iar după istoricul N. Iorga a chiar înființat mitropolia ortodoxă a Românilor, cari mai înainte erau organizați mai mult în „sate și biserici“. Având lângă sine aleșii cei cucernici, a și așezat acolo mitropolit, iar la Vad, tot în Ardeal, unde celălalt mare și Sf. Veovod Ștefan al Moldovei, înființase episcopie a trimis episcop pe Ioan Cernea. Până și la Muncaci a așezat episcop pe Sergie dela Tismana. Cu un cuvânt, a pus temelie unei organizații puternice a bisericii, cu adâncă prevedere și pricepere. Încă în convenția, încheiată la 1595 cu Sigismund Bathory, principele Ardealului, introdusese un punct de înțelesul, ca „toate bisericile din Ardeal să se supună mitropolitului dela Târgoviște“, care — de atunci — deveni „al Ungro-Vlahiei“; „și să trăiască după datinele și obiceiurile bisericii de dincoace de Carpați“. Astfel puse baza unității de credință și sufletești a Românilor.

Iară — după ce cucerise și Moldova — a convocat în Iunie 1600 la Iași un mare sinod, în cât numai împărații bizantini mai avuseră în vremuri bune atâția vlădici în jurul lor. Era de față — pe lângă episcopul Munteniei, — Necarie patriarhul Ohridei, Dionisie Ralli, mitrop. Bulgariei, Gherman din Cesarea lui Filip, Teofan mitropolitul din Vodena, Petronie dela Muncaci etc. Aci s'au ales episcopi pentru Moldova în locul celor fugiți cu Erenoa Movilă; s'a hotărât ca egumenii mănăstirilor să fie pământeni, adică s'a cerut naționalizarea ierarhiei sf. mănăstiri, deși spiritul național pe acel timp nu era pronunțat ca acum.

Succesele politice și naționale ale lui Mihai nu s'au susținut, ci s'au prăbușit repede. Doar biserica strămoșească și organizația ei au rămas, ca să creeze unitatea noastră de credință, unitatea sufletească și culturală, cari au pregătit terenul pentru unitatea națională, ce va să fie.

Deci, Majestate și Iubit popor român, faceți tot ce puteți pentru înălțarea și întărirea bisericii strămoșești, ajutând, sprijinind și sporind instituțiunile, mijloacele și puterea lor, căci numai ea este chemată să contribuie în măsură mai mare, decât orice alt așezământ la încheierea pe vecie a scumpei noastre Români mari.

Sire,

Precum prin viața Mântuitorului Hristos din testamentul nou, s'au împlinit multe proorocii ale vechiului testament, așa Majestatea Ta prin marea înfăptuire a unității noastre naționale ai împlinit proorocia lui Ezechiel (XBXVI-24-28) unde zice: „Și vă voi lua pe voi dintre neamuri, și vă voi aduna pe voi din toate țările, și voi așeza pe voi în pământul vostru; și voi stropi peste voi apă curată și vă veți curăți de toate necurățiile voastre și de toți idolii voștri. ...Și vă voi da vouă inimă nouă și auz nou voi da întru voi și voi lua inima cea de piatră din trupul vostru și voi face ca să um-

blați... în pământul, pe care l-am dat părinților voștri“.

Astfel — precum după cuvântul scripturii: „cerul și pământul va trece, iar din legea lui Hristos mici o iotă nu se va pierde“, — așa și țara românească lărgită și întregită de Majestatea Ta va rămânea în veci.

Sire. Când stau în fața acestor îndoit sfinte moaște înainte de a le așeza la locul de vecinică și acum liniștită odihnă, simțesc cum duhul marelui Mihai mă inspiră să dau neamului — ca mitropolit al țării — încă o scumpă învătătură.

Iubit popor!

Mihai — plecând din aceste părți — a cucerit în mai puțin de o lună Ardealul, întrând triumfător în Alba-Iulia. Apoi s'a îndreptat spre Moldova, unde Domnul era o unealtă a străinilor și a cucerit-o, ajungând în 8 zile până la Hotin. Astfel în vara anului 1600 devenise stăpân al tuturor Românilor. Era un uriaș un geniu militar, pe care un scriitor bizantin îl cântă și aseamănă cu Achile și Alexandru Macedon.

Și totuși măreția lui n'a putut întuneca patimile noastre strămoșești: în jurul Movileștilor, a dușmanilor lui statornici la Iași în jurul lui Eremia și în Muntenia în jurul lui Simeon, — și-au ridicat din nou capul ura, intrigile, oarba neunire, interesele familiare, particulare, josnice, etc., și cu sprijinul streinilor din afară domnul tuturor Românilor — uriașul Mihai — a rămas un domn pribeag, fără nici un pic de pământ, încât însoțit de abia 70-80 ostași a plecat la Viena și la Praga, ca să arată împăratului Rudolf, că „năzuințele sale pentru cauza creștinismului au fost mai curate decât lumina soarelui pe la amiază“.

Ucis mișelește, moare ca un îndoit, mucenic al creștinismului și al Românilor în vârstă de abia 43 ani.

Unde ar fi țara, unde ar fi neamul azi, dacă alcătuirea lui Mihai și multe alte succese mărețe ar fi stat în picioare și n'ar fi fost prăbușite și de-a pismei răutate și de oarba neunire, și de marile patimi ale micilor pigmei, pe cari nici viitorul neamului nu-i încălzește.

În numele lui Mihai strig neamului întreg: Români! Suprimați-vă și înabușiți-vă interesele particulare personale, familiare și egoiste, etc., și le supuneți binei obștesc, intereselor naționale și ale țării, împlinind cu toții și pretutindenea pe pământul României testamentul lui Mihai, cuprins în rugămintea adresată înainte de moartea sa căpitanilor săi:

„Spuneți Doamnei mele, să nu se mârhească. „Și-n iubirea țării fii mei să-i crească“.

În veci pomenirea Viteazului Mihai și a faptelor lui și slavă gloriosului său urmaș Ferdinand I.

INFORMAȚIUNI.

Mareșalul Joffre despre armata română. Înainte de a părăsi Capitala, mareșalul Joffre a adresat următoarea scrisoare d-lui general Rășcanu ministru nostru de Războiu:

Domnule Ministru!

Trupele române, pe care am avut onoarea a le trece în revistă, în ziua de 19 August, a. c., în parcul Carol, alături de Majestatea Sa Regele, și la 22 August a. c. la serbarea aniversării bătăliei dela Mărășești, m'au impresionat foarte viu, prin frumoasa lor ținută și prin atitudinea lor mândră și marțială; ele mi-au dat impresiunea unor trupe disciplinate, solide și gata a susține cu glorie marile și nobilele tradițiuni ale armatei române.

Vaș fi recunoscător, Domnule Ministru, dacă ați binevoi să fiți pe lângă Majestatea Sa Regele interpretul admirațiunii și urmărilor mele ce le fac pentru Armata Majestății Sale.

Primiți vă rog, Domnule Ministru, expresiunea înaltei mele considerațiuni. (ss) Joffre.

Personal. P. S. Sa părintele nostru Episcop Ioan, a plecat Sâmbătă, în 11 Septembrie n., la Sibiu pentru a lua parte la ședințele Consistoriului metropolitan. De aici va pleca la București și va participa la Constituanta bisericească.

Deschiderea anului școlar. La școala normală și Institutul teologic diecezan a avut loc în 2/15 Septembrie.

